

NOTATKI BOTANICZNE

Nowe stanowiska *Veronica peregrina* (Scrophulariaceae) w Kotlinie Żywieckiej

Veronica peregrina L. (przetacznik obcy) jest antropofitem znanym dotychczas z terenu Polski z około 20 stanowisk (GUZIK & PAUL 2000). Początkowo (od połowy XIX w.) gatunek ten był w naszym kraju efemerofitem, znajdowanym na gruzowiskach, przydrożach i w ogrodach. Od niedawna wykazywany jest w zbiorowiskach z klasy *Isoëto-Nanojuncetea*, rozwijających się na brzegach stawów oraz na ich dnach po opróżnieniu (ZAJĄC & ZAJĄC 1988; POPIELA 1996). Według ZAJĄCA (1991) jest gatunkiem w naszym kraju zadomowionym.

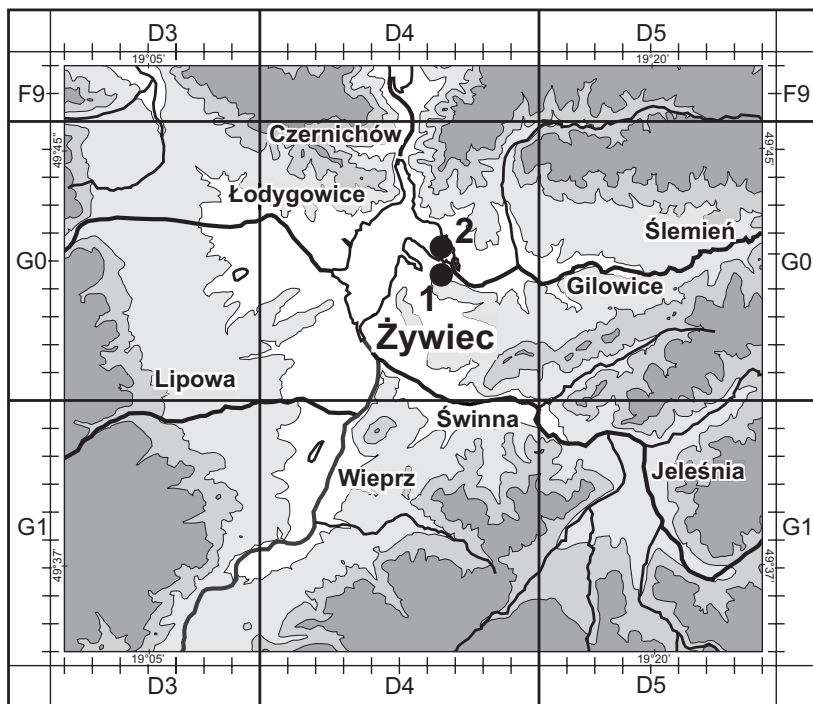
Późnym latem 2001 r. stwierdzono występowanie *Veronica peregrina* na dwóch stanowiskach położonych na obrzeżach sztucznego Zbiornika Tresna (Jezioro Żywieckie): (1) Żywiec-Moszczanica, ujście Łękawki, 19°13'42" dł. geogr. wsch., 49°42'51" szer. geogr. pn., 341 m n.p.m., **DG 0456**; (2) Żywiec-Oczków, ujście Potoku Oczkowskiego, 19°13'45" dł. geogr. wsch., 49°43'20" szer. geogr. pn., 341 m n.p.m., **DG 0446** (Ryc. 1).

Na obydwu stanowiskach omawiany gatunek wystąpił w zbiorowiskach z dominacją *Eleocharis acicularis*, które rozwijają się tu przy ujściach niektórych cieków w postaci niewielkich płatów o powierzchni najwyżej kilku metrów kwadratowych, w miejscach płaskich lub o znikomym nachyleniu, znajdujących się okresowo poniżej zwierciadła wody.

Skład florystyczny płatu z udziałem *Veronica peregrina* (stanowisko: Żywiec-Moszczanica) przedstawia poniższe zdjęcie fitosocjologiczne: Data: 17.08.2001. Pokrycie (warstwa „c”): 90%. Pow. zdj.: 2 m². *Bidens frondosa* +, *Eleocharis acicularis* 5, *E. palustris* +, *Peplis portula* +, *Polygonum aviculare* 1, *P. hydropiper* +, *Potentilla anserina* +, *Rorippa sylvestris* 1, *Veronica peregrina* +.

We fragmentach dwóch płatów zbiorowiska *Eleocharis acicularis*, w których wykonano zdjęcia fitosocjologiczne, o powierzchniach 2 m² każde, wystąpiło po kilkanaście okazów *Veronica peregrina*. Zasoby populacji tego gatunku na obrzeżach Zbiornika Tresna są prawdopodobnie znacznie większe.

Przetacznik obcy nie był dotychczas notowany z obszaru polskich Karpat. Zebrane okazy, reprezentujące jedyny znany z terenu Polski podgatunek *Veronica peregrina* subsp. *peregrina*, zostały złożone w Zielniku Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (KRA) oraz w Zielniku Katedry Botaniki Systematycznej Uniwersytetu Śląskiego w Chorzowie (KTU).

Ryc. 1. Lokalizacja nowych stanowisk *Veronica peregrina* L.

Fig. 1. Position of new localities of *Veronica peregrina* L.

1. Żywiec-Moszczanica. 2. Żywiec-Oczków.

Podziękowania. Autorzy serdecznie dziękują Panu Profesorowi Adamowi Zającowi za sprawdzenie materiałów zielnikowych.

Summary. New localities of *Veronica peregrina* (Scrophulariaceae) in the Kotlina Żywiecka (Western Carpathians). *Veronica peregrina* L. is the rare antropophyte in Poland, established recently. In summer 2001, two localities of this species were found out on bank of the Tresna Reservoir (Żywiec-Moszczanica, outlet of the Łękawka river, 19°13'42"E, 49°42'52"N, 341 m a.s.l.; Żywiec-Oczków, outlet of the Potok Oczkowski stream, 19°13'45"E, 49°43'20"N, 341 m a.s.l., square **DG 04** of the ATPOL grid). These newly discovered localities of *V. peregrina* are first in the Polish Carpathians.

LITERATURA

- GUZIK J. & PAUL W. 2000. *Veronica peregrina* (Scrophulariaceae) in Kraków – rediscovered after a centuries. – *Fragm. Flor. Geobot.* **45**(1–2): 513–520.
- POPIELA A. 1996. Zbiorowiska z klasy *Isoëto-Nanojuncetea* na terenie Polski zachodniej. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* **3**: 289–310.

ZAJĄC A. 1991. Nowy kenofit w Polsce – *Veronica peregrina* L. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. **968** Pr. Bot. **21**: 145–149.

ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 1988. Zbiorowiska z klasy *Isoëto-Nanojuncetea* na dnach wysychających stawów w południowej części Kotliny Oświęcimskiej. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. **872** Pr. Bot. **17**: 155–159.

PAWEŁ NEJFELD, *Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, PL-40-032 Katowice, Polska; e-mail: pawelnejfeld@poczta.onet.pl*
MICHAŁ DYBCZAK, *Świnna 449, PL-34-331 Świnna, Polska; e-mail: michaldybczak@wp.pl*

Przyjęto do druku: 18.06.2002 r.

Nowe stanowisko *Rubus chamaemorus* (Rosaceae) na Pojezierzu Olsztyńskim

Rubus chamaemorus L. (malina moroszka) należy do grupy gatunków arktyczno-borealnych (OBERDORFER 1983). Jej zasięg obejmuje północne obszary Ameryki Północnej i Eurazji. Na kontynencie europejskim rozciąga się od Szkocji przez Skandynawię, kraje nadbałtyckie po północną Rosję. Poza zwartym zasięgiem gatunek występuje na reliktowych stanowiskach m. in. na Niżu Środkowoeuropejskim i w Sudetach (MEUSEL i in. 1978; HULTÉN & FRIES 1986). Nieliczne stanowiska w Polsce położone są na Warmii, Mazurach, Pomorzu i w Karkonoszach (Ryc. 1a) (KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001; ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

Zmiany warunków hydrologicznych i eksploatacja torfowisk w ubiegłym stuleciu prawdopodobnie przyczyniły się do zaniku kilku stanowisk maliny moroszki w Polsce północnej (KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001). Gatunek został uznany za wymierający na Pomorzu Zachodnim (ŻUKOWSKI & JACKOWIAK 1995) oraz zagrożony wyginięciem w skali kraju (ZARZYCKI & SZELĄG 1992; KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001).

Mimo stosunkowo dobrego stanu poznania rozmieszczenia omawianego gatunku w Polsce (m. in. KRUSZELNICKI & FABISZEWSKI 2001; ZAJĄC & ZAJĄC 2001) w 1997 r. odnaleziono nieznanne dotąd stanowisko *Rubus chamaemorus* w odległości ok. 3 km na południowy wschód od Morağa, na zachodnim skraju Pojezierza Olsztyńskiego. Obiekt oddalony jest o 0,35 km na północ od osady Piłąg nad jeziorem o tej samej nazwie (kwadrat **DB39** sieci ATPOL). Umiejscowiony jest bezpośrednio przy linii kolejowej z Elbląga do Olsztyna i drodze Morağ – Świątki (Ryc. 1). Torfowisko znajduje się na terenie Nadleśnictwa Dobrocin, Leśnictwa Bogaczewo, w oddziałach 201 i 202. Najbliżej położonymi miejscami występowania moroszki w stosunku do nowego stanowiska w okolicy Piłąga są: rezerwat „Zielony Mechacz” (18 km), Budwity, w północno-wschodniej części torfowiska, którego częścią jest wspomniany rezerwat (20 km) oraz rezerwat Osiek II (28 km).